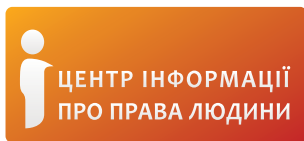

ПРАВА

ПРАВОВАХИСНИКІВ

ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ
ЗАХИСТУ Й ПІДТРИМКИ
ПРАВОВАХИСНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

 ПОСИЛЕННЯ ПОЗИТИВНОГО НАРРАТИВУ	5
<hr/>	
 ПУБЛІЧНО ПІДТРИМУВАТИ ПРАВОЗАХИСНИКІВ	9
 НЕ КРИМІНАЛІЗУВАТИ ПРАВОЗАХИСНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	11
 ПРИПИНИТИ ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ФІНАНСУВАННЯ НУО	13
 ПОВАЖАТИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ НУО	15
 УНИКАТИ РЕЄСТРАЦІЙНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ	17
 ПРИПИНИТИ ВСІ ФОРМИ РЕПРЕСІЙ	19
 ПРИПИНИТИ НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ Й АРЕШТИ	21
 ПРИЙМАТИ ОКРЕМІ ДУМКИ	23
 ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ТА ВИБІР ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	25
 СПРИЯТИ МИРНИМ ПРОТЕСТАМ	27
 БОРОТИСЯ З БЕЗКАРНІСТЮ, ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ПІДЗВІТНІСТЬ	29
 ПІДКРІПЛЮВАТИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ	31
 ЗАХИЩАТИ ЖІНОК-ПРАВОЗАХИСНИЦЬ	33
 ЗАХИЩАТИ АДВОКАТІВ З ПРАВ ЛЮДИНИ	35
 ЗАХИЩАТИ ПРАВОЗАХИСНИКІВ МЕНШИН	37
 ЗАХИЩАТИ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПРАВОЗАХИСНИКІВ	39
<hr/>	
 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В РЕЗОЛЮЦІЯХ	38
 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗА 20 РОКІВ	40

Брошура «Права правозахисників» спрямована на формування та поглиблення розуміння міжнародних стандартів і надання чіткої, доступної та цілеспрямованої інформації про стандарти й пояснення контексту, в якому вони існують.

Брошуру видав Фонд Домів прав людини в рамках спільного проекту мережі Домів прав людини по просуванню імплементації цих стандартів на національному рівні.

ПОСИЛЕННЯ ПОЗИТИВНОГО НАРРАТИВУ

Правозахисники в усьому світі працюють над покращенням суспільства та сприянням миру й демократії. Правозахисники є агентами позитивних змін і розвитку та ключовими елементами захисту від порушень прав людини й розвитку загальних прав людини.

«У той час, коли правозахисники піддаються нападам, переслідуванням та стигматизації по всьому світу ... ми повинні віддати належне цим тисячам чоловіків і жінок, яким винні так багато», – Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників Мішель Форст.

Проте число загроз, залякувань, нападів, кримінальних справ та обмежень щодо правозахисників зростає в багатьох частинах світу. Як державні, так і недержавні актори прагнуть змістити наратив щодо правозахисників від захисника людей до ворога держави, а надважливій роботі правозахисників перешкоджає систематичне й усе активніше обмеження основних свобод та іноземного фінансування.

Фонд Домів Прав Людини (HRHF) вважає важливим змінити цей наратив і підвищити розуміння та впровадження на національному рівні міжнародних

стандартів, що захищають і підтримують правозахисників. Потрібна ще активніша робота щодо впровадження й подолання розриву між узгодженими нормами та реаліями на місцях.

Контекст полягає в тому, що в той час як ситуація щодо правозахисників погіршилася, останнім часом міжнародні стандарти були значно посилені. Після низки важливих резолюцій з 2013 року ООН ухвалила консенсусом резолюцію 2017 року, спрямовану на визнання важливої ролі й діяльності правозахисників.

Ці тенденції, безумовно, пов'язані: чим більше загроз та обмежень, тим більша потреба у відповіді від міжнародного співтовариства, що має форму стандартів і принципів для захисту правозахисників.

У той самий час це спричинило ситуацію, коли держави все частіше приймають документи на підтримку правозахисників на міжнародному рівні й одночасно уряди часто обмежують діяльність правозахисників у себе вдома. Цей виклик імплементації – впровадження міжнародних стандартів на національному рівні – і продовжує бути основою для роботи Домів Прав Людини та HRHF.

«Я глибоко захоплююся мужністю і жертовністю правозахисників. Ці люди та організації є нашими очима, вухами й совістю», – сказав Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш.

Резолюція 2017 року готує ґрунт для визнання правозахисників, а також дає можливість зрозуміти, який захист надається правозахисникам, і посилити реалізацію такого захисту в кожній країні. Це можливість, яку правозахисники та громадянське суспільство повинні підтримувати обома руками.

Консенсусне голосування забезпечує значну легітимність міжнародної й національної діяльності, спрямованої на сприяння роботі правозахисників, у тому числі з урядами, які можуть бути ворожими щодо цього питання. Іншими словами, діяльність, пов'язана з правозахисниками, повинна тепер мати більшу підтримку на національному рівні, оскільки всі уряди підтримали цю резолюцію на міжнародному рівні.

ВИКОРИСТАННЯ ЦІЄЇ БРОШУРИ

Для того, щоби впровадження стандартів було ефективним, важливо, щоби правозахисники знали та розуміли свої права. Завдяки цій брошурі HRHF прагне просувати й розвивати розуміння міжнародних стандартів і забезпечити чітке, доступне та сфокусоване розуміння стандартів і контексту, який їх оточує. Ця брошура є інструментом для правозахисників задля розповсюдження стандартів на національному рівні, взаємодії з органами влади й забезпечення їхньої відповідальності за зобов'язаннями, які вони беруть на міжнародному рівні, а також ініціювання розмови на національному рівні про важливість правозахисників та їхньої роботи.

Брошура розділена на 16 стандартів, сформульованих на основі змісту знакових резолюцій, пов'язаних із правозахисниками та їхньою роботою. Вона окреслює основні моменти кожного стандарту відповідно до резолюцій. Ці чіткі й доступні стандарти можуть допомогти правозахисникам краще зрозуміти сутність захисту і забезпечити функціонування інструментів підтримки в кампаніях з підвищення обізнаності. А ще – допомогти правозахисникам у процесі адвокації на національному рівні. У брошурі наведено основне розуміння та аналіз тлумачення й реалізації цих стандартів на основі коментарів експертів, таких як

Спеціальні доповідачі ООН, а також використано досвід HRHF та Домів Прав Людини в Західній і Східній Європі, на Балканах та Кавказі. Щоби був зрозумілим контекст, брошура окреслює ті тенденції, які впливають на кожен стандарт, і надає рекомендації щодо їх реалізації. Важливим аспектом у цьому контексті є нагадування про зобов'язання, що випливають зі стандартів, прийнятих самими державами з метою забезпечення їх відповідальності за своїми зобов'язаннями. Правозахисники та інші особи можуть використовувати брошуру, щоб нагадувати державам про їх міжнародні позиції – чи вони є співавторами, голосували за, брали участь у голосуванні або голосували проти резолюцій про правозахисників. Ця брошура є інструментом для цього, з короткою довідковою таблицею щодо інформації про голосування країн. Вона демонструє, як країни діяли на міжнародному рівні стосовно найважливіших резолюцій про правозахисників, забезпечуючи видимість і прозорість своїх зобов'язань або їх нестачу. Стандарти передбачають як позитивні зобов'язання (дії), так і негативні (утримання від дій). Вони позначені зеленим або червоним відповідно, щоб ілюструвати ці зобов'язання. Недержавні актори також зацікавлені у використанні цього інструменту та стандартів, тому що всі повинні бути ознайомлені з роботою правозахисників, проблемами, з якими вони стикаються, і ворожим середовищем, у якому

вони існують, щоби просувати й захищати права людини.

ХТО Є ПРАВОЗАХИСНИКОМ?

Правозахисники – це особи, які просувають і захищають усі права людини мирними засобами без дискримінації. Правозахисники можуть приєднуватися до груп людей у відповідних структурах чи без них або до організацій, таких як асоціації чи фонди. Кожен, незалежно від своєї професії, може бути правозахисником; вони визначаються перш за все тим, що роблять, а не за їхньою професією. Деякі правозахисники – це професійні працівники в галузі прав людини, адвокати, які працюють у справах з прав людини, журналісти та працівники медіа, профспілкові діячі або працівники сфери розвитку. Інші правозахисники не отримують доходів від своєї роботи на користь прав людини.

Працюючи в кожній частині світу, правозахисники переважно працюють на місцевому або національному рівні, підтримуючи повагу до прав людини у своїх громадах та країнах. Деякі також співпрацюють з міжнародним співтовариством з питань прав людини, виступаючи на рівні Організації Об'єднаних Націй, регіональних органів, таких як Європейський Союз або Рада Європи, а також на рівні держав.

Право бути правозахисником гарантує, що вони можуть безперешкодно виконувати свою роботу і, за необхідності, бути захищеними на рівні

Фото: правозахисники з мережі Домів Прав Людини зібралися в Осло.

національного законодавства. Це включає в себе діяльність щодо всіх прав людини та вибір методів, незалежно від того, чи правозахисник виступає за права людини шляхом мирних акцій протесту або соціальних медіа, створення правозахисних організацій, участі в судових справах або будь-якими іншими ненасильницькими методами. Це право передбачає здійснення багатьох інших прав, головним чином – права на свободу вираження, об'єднання та зборів, і багатьох інших, як описано й досліджено далі у стандартах, викладених у цій брошурі.

ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

Ця брошура була підготовлена в рамках кампанії HRHF та Домів Прав Людини, спрямованої на сприяння роботі правозахисників і стандартів захисту, розширення прав та підтримку їхньої роботи.

HRHF випустив додаткові візуальні матеріали, які стосуються стандартів, і додаток, що більш детально розглядає повний текст резолюцій. Ці матеріали й посилання для завантаження цієї брошури, а також новин та оглядів щодо діяльності кампанії Домів Прав Людини й HRHF будуть опубліковані на humanrightshouse.org.

Частиною кампанії є переклад Домами Прав Людини цієї брошури та пов'язаних матеріалів місцевими мовами. Переклад також буде доступний в Інтернеті.

Для отримання додаткової інформації, пов'язаної з цією брошурою або роботою HRHF, звертайтеся:

hrh@humanrightshouse.org

ПУБЛІЧНО ПІДТРИМУВАТИ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

Політичні лідери, а також бізнес, медіа та релігійні лідери повинні «публічно визнати важливу й легітимну роль правозахисників у сприянні правам людини, демократії та верховенству права». Вони мають це робити через «публічні заяви, політики чи закони ... включаючи публічне засудження всіх випадків насильства й дискримінації правозахисників».

У випадках насильства та дискримінації «лідери в усіх сферах суспільства ... повинні чітко визначати свою позицію у відмові від такої практики». Це стосується «політичних, військових, соціальних і релігійних лідерів та лідерів у бізнесі й засобах масової інформації».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 року (Doc Doc: A / HRC / RES / 22/6), ОР 5.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 року (Doc Doc: A / RES / 70/161), ОР 4 та ОР 21.

АНАЛІЗ

«Заяви, політики та закони» не є вичерпним переліком засобів публічної підтримки правозахисників. Вони повинні служити для залучення всіх лідерів у суспільстві до використання будь-яких необхідних і доступних засобів.

Відповідальність за захист правозахисників лежить насамперед на державах. Проте відповідальність за вираження публічної підтримки поширюється на всіх акторів у суспільстві та на всіх суб'єктів держави, які також мають чітко визначати позицію щодо відмови від насильства й дискримінації правозахисників.

КОНТЕКСТ

Публічне визнання важливої ролі правозахисників є найважливішим елементом забезпечення їх захисту. Це перший крок до «запобігання або принаймні зменшення загроз та ризиків для них», як зазначає Спеціальний доповідач ООН з прав людини.

За цим першим кроком мають іти більш ґрунтовні зобов'язання й конкретна політика держав, спрямована на створення безпечного середовища. Коли правозахисники стикаються з нападом груп у суспільстві, зокрема груп, що захищають так звані «традиційні цінності», публічна підтримка з боку державних службовців надсилає повідомлення про відповідальність, що є надважливим для запобігання подальшим порушенням.

У країнах, де правозахисники піддаються наклепницьким кампаніям і зображуються як вороги держави, суспільна підтримка їхньої роботи легітимізує їх у суспільстві. Ще суттєвішим є факт, що це закликає правозахисників продовжувати свою роботу.

НЕ КРИМІНАЛІЗУВАТИ ПРАВОЗАХИСНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Держави повинні забезпечити «відсутність криміналізації діяльності з підтримки та захисту прав людини» й те, щоби правозахисники «не мали перешкод у користуванні універсальними правами людини внаслідок своєї роботи». Кожна людина має право користуватися загальними правами людини, що включає право на захист таких прав без будь-яких перешкод.

«Кожен повинен поважати права людини інших». Правозахисники, як і будь-які інші особи, мають право користуватися загальними правами людини та співпрацювати з іншими людьми з цього приводу. Це право не повинне піддаватися небезпеці або загрози виключно через характер роботи правозахисників. Законодавство, що регулює діяльність правозахисників, мусить бути «чітко визначеним, зрозумілим і не мати зворотної дії». Обмеження, що покладаються на правозахисників, повинні бути «законними, пропорційними, недискримінаційними та необхідними».

Джерела:

- Декларація про правозахисників, грудень 1998 року. (Документ ООН: A / RES / 53/144).
- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 року. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОП 4, 9, 11, 11 (a) та 11 (d).

АНАЛІЗ

Криміналізація діяльності правозахисників у цьому контексті – будь-яка спроба дискредитувати, підірвати, саботувати їхню роботу чи перешкоджати їй через використання правової системи або маніпулювання публічним дискурсом.

Це можуть бути кримінальні обвинувачення, спрямовані на захист честі державних службовців (наклеп), зловживання законами, пов'язаними з національною безпекою та боротьбою з тероризмом, зловживанням запобіжними заходами чи прийняттям законодавства, що передбачає криміналізацію самостійної правозахисної роботи. Це також стосується арештів і переслідувань за облудними звинуваченнями, стигматизації державними посадовими особами чи обмежувальних заходів стосовно соціальних протестів та громадських демонстрацій, відповідно до доповіді «Криміналізація правозахисників», виданої Міжамериканською комісією з прав людини.

КОНТЕКСТ

У багатьох частинах світу уряди продовжують приймати законодавство, яке передбачає кримінальну відповідальність за так звану «політичну діяльність» і залучення до захисту прав

людини без попереднього дозволу. Таке законодавство часто є досить невизначеним, передбачає засоби зворотної дії й узагалі не є необхідним задля запобігання реальній небезпеці для демократичного порядку. Кримінальні положення часто виявляються непропорційними з огляду на вчинені дії, зокрема це стосується положень, що регулюють діяльність НУО.

Правозахисники часто піддаються необґрунтованому кримінальному переслідуванню, з метою паралізації або делегітимізації їхньої роботи, особливо у випадках, коли вони критикують владу. Звертаючи сфабриковані звинувачення проти правозахисників, влада прагне забезпечити видимість законності їх ув'язнення. Це призводить до формування ворожого та репресивного середовища, в якому правозахисники борються за підтримку й захист прав людини.

Держави повинні уникати заходів, спрямованих на стигматизацію, делегітимізацію, ускладнення та, зрештою, криміналізацію діяльності із захисту прав людини. Держави повинні, натомість, брати активну участь у запровадженні стандартів, що гарантують безпечне середовище для правозахисників, у тому числі шляхом забезпечення того, щоб законодавство не здійснювало контролю над правозахисниками та їхньою діяльністю.

ПРИПИНИТИ ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ФІНАНСУВАННЯ НУО

Держави не повинні накладати обмеження на потенційні джерела фінансування діяльності в галузі прав людини, крім «тих, що зазвичай передбачені для будь-якої діяльності, не пов'язаної з правами людини, для забезпечення прозорості й підзвітності».

«Жоден закон не повинен передбачати кримінальної відповідальності за правозахисну діяльність на основі джерел фінансування». Законодавство, яке регулює фінансування громадянського суспільства, має бути «прозорим та недискримінаційним».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 9.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 10 (d).

АНАЛІЗ

НУО повинні мати право вільно займатися збором коштів відповідно до тих самих правил, які застосовуються до інших суб'єктів і держави, незалежно від того, чи працюють вони у сфері прав людини, чи займаються іншою діяльністю. Виходячи з цього, держави не повинні приймати обмежувальних норм, спрямованих на НУО, особливо ті, що працюють у сфері прав людини. Дискримінаційні заходи включають обмеження доступу

до фінансування шляхом запровадження додаткових перевірок або обтяжливих податкових процедур для НУО.

Походження фінансування не має використовуватися як важіль впливу на НУО або як виправдання для дискредитації чи криміналізації їх роботи. Держави не повинні базувати обмеження на доступ до фінансування за географічним розташуванням донора – як усередині країни, де діє НУО-одержувач коштів, так і за її межами.

Спеціальний доповідач ООН зі зборів та асоціацій і Венеціанська комісія розробили стандарти, які закріплюють, що право на доступ до фінансування, в тому числі з іноземних джерел, походить від права на свободу об'єднання та є його невід'ємною частиною.

КОНТЕКСТ

Усе більше й більше країн запроваджують обмежувальні і стигматичні закони та практики, що перешкоджають іноземному фінансуванню громадянського суспільства, зокрема правозахисних організацій і правозахисників, як це задокументовано в доповіді «Фінансування громадянського суспільства», опублікованій Фондом Домів Прав Людини. Починаючи з 2012 року понад 60 держав прийняли законодавство, що передбачає криміналізацію іноземного фінансування

діяльності в галузі прав людини, включаючи Азербайджан, Білорусь, Росію, Індію та Ефіопію, з тенденцією поширення до таких країн, як Угорщина.

Спеціальний доповідач ООН з прав людини в Білорусі називає обмеження іноземного фінансування «ною Берлінською стіною» у своїй передмові до доповіді «Протистояння демократії в Європі», опублікованому Домами Прав Людини, Фондом Домів Прав Людини й партнерами. Спеціальний доповідач з питань зборів та асоціацій засвідчив, що такі закони не є необхідними, а є лише інструментом контролю, обмеження і, врешті-решт, перешкоджання доступу до фінансування НУО, які не підкоряються уряду. Такими законами влада прагне замінити незалежне громадянське суспільство групами, підпорядкованими тим, хто володіє владними повноваженнями.

Обмежувальні механізми виявляються ефективними, оскільки іноземне фінансування часто є єдиною фінансовою підтримкою, доступною для правозахисних НУО. Таке обмеження ускладнює організаційну сталість, автономію та здатність працювати. Наслідком цього є те, що критичні голоси пригнічуються і їх не чути.

ПОВАЖАТИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ НУО

Держави повинні «повністю визнати важливість незалежного голосу правозахисників та інших учасників громадянського суспільства», в тому числі «поважаючи незалежність їхніх організацій».

Вони повинні «поважати, захищати й забезпечувати право на свободу об'єднання правозахисників» і «гарантувати, що вимоги до звітності, які стосуються окремих осіб, груп та органів суспільства, не перешкоджають функціональній автономії».

Джерела:

- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2017 р. (Документ ООН: A / RES / 72/247), ОП 5.
- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6) ОП 5, 8, 9.

АНАЛІЗ

Держави не повинні втручатися в роботу НУО або використовувати засоби для тиску чи контролю над ними таким чином, щоби поставити під загрозу їх незалежність та автономію. Рада з прав людини прямо закликала держави забезпечити, щоби адміністративні вимоги поважали функціональну автономію суб'єктів громадянського суспільства.

Вимоги й заходи можуть впливати на здатність організацій вільно обирати питання, над якими вони працюють, а також призначати своїх членів правління та наймати працівників відповідно до своїх потреб. Це може призвести до самоцензури через побоювання репресій.

КОНТЕКСТ

Громадянське суспільство є сильним, оскільки воно незалежне, в тому числі, від державних органів і донорів. НУО вільно обирають своє керівництво, а особи приєднуються до об'єднань за своєю вибором. Ця незалежність має важливе значення для того, щоби забезпечити підзвітність влади й контролювати недержавних акторів.

«Держави часто застосовують більш обтяжливі регулювання стосовно асоціацій як за законом, так і на практиці, в той час як бізнес отримує більш сприятливе ставлення», – зазначає Спеціальний доповідач ООН з питань зібрань та асоціацій.

Органи влади запроваджують надмірні правила, щоби мати вплив на формування складу рад організацій і, як правило, для надання владі можливості мати доступ до розуміння внутрішніх політик, що регулюють діяльність НУО. Немає необхідності в нагляді, який шкодить автономії НУО та не застосовується до інших секторів суспільства, таких як бізнес.

У подібних процедурах також віддається перевага групам, що підтримують державну політику. Простір для незалежного громадянського суспільства все більше займають такі групи, оскільки влада має намір замінити незалежне громадянське суспільство групами, лояльними до влади. Такі групи, що підкорюються уряду, також руйнують міжнародні механізми, оскільки вони конкурують з НУО в питаннях участі в міжнародних форумах.

Перешкоджання незалежності НУО є загрозою загальній повазі до прав людини.

УНИКАТИ РЕЄСТРАЦІЙНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ

«Там, де законодавство і процедури реєстрації та фінансування організацій громадянського суспільства існують», вони повинні бути «прозорими, недискримінаційними, оперативними й недорогими».

Законодавство, що впливає на діяльність правозахисників, має бути «чітко визначеним, зрозумілим і не мати зворотної дії». Воно також не повинне перешкоджати «функціональній автономії» НУО.

Будь-які обмеження, що висувуються до правозахисників, мусять бути «законними, пропорційними, недискримінаційними та необхідними» й «повинні надавати можливість оскаржувати і не вимагати перереєстрації».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 8.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 10 (d).

АНАЛІЗ

Державам не потрібно вживати заходів для врегулювання реєстрації громадянського суспільства, вони можуть це зробити, але це необов'язково. У багатьох країнах із високим

рівнем залучення громадянського суспільства та справді сприятливим середовищем попередня реєстрація не є обов'язковою.

Якщо такі норми існують, ООН підкреслює, що принципи верховенства права також мають бути застосовані до цих правил, тобто вони повинні бути визначеними, такими, що не мають зворотної дії, законними, пропорційними, недискримінаційними й необхідними. Крім того процедури реєстрації мусять бути оперативними, а не використовуватися як інструмент, щоб уповільнити створення організацій.

Можливість оскаржити рішення повинна бути включена до нормативно-правових актів, щоб забезпечити громадським організаціям справедливий доступ до отримання правового статусу. Положення не повинні вимагати перереєстрації, що дозволяє організаціям бути сталими і функціонувати довгостроково.

КОНТЕКСТ

Процедури, що регулюють реєстрацію організацій громадянського суспільства, відіграють важливу роль у питаннях контролю за галуззю громадянського суспільства. З огляду на це, можливість обмеження права на свободу об'єднань має бути чітко й

належним чином урегульована та окреслена.

Держави не повинні застосовувати тривалі, обтяжливі або надмірно бюрократичні реєстраційні процедури, оскільки це підірве ефективне функціонування НУО.

У деяких країнах розгляд і схвалення документів на реєстрацію асоціацій можуть тривати до місяця, тоді як реєстрація бізнесу вважається завершеною в момент подання заяви, як зазначив Спеціальний доповідач ООН з питань зібрань та об'єднань.

Реєстрація ніколи не повинна слугувати інструментом контролю за створенням організацій, а швидше має бути інструментом надання їм юридичного статусу в юрисдикціях, де це є необхідним. Чинні вимоги до перереєстрації та звітування зазвичай не відповідають критерію необхідності, оскільки вони використовуються виключно для контролю за діяльністю НУО. Вони також не дотримуються принципу недискримінації, оскільки часто вимоги покладаються лише на громадянське суспільство та не покладаються на бізнес. Існують також сумніви в тому, що такі вимоги пропорційні, враховуючи складні вимоги щодо бюджетів НУО, наприклад, у порівнянні з підприємствами.

ПРИПИНИТИ ВСІ ФОРМИ РЕПРЕСІЙ

Держави повинні «забезпечувати належний захист та утримуватися від будь-яких форм залякування чи репресій проти тих, хто співпрацює, співпрацював або прагне співпрацювати з міжнародними установами, включаючи членів їхніх сімей і партнерів».

ООН «рішуче засуджує репресії та насильство щодо правозахисників за їхню діяльність із захисту прав людини, документування й пошук інформації про порушення прав і зловживання». Крім того ООН засуджує «всі акти залякування та репресій державними й недержавними акторами ... проти правозахисників і їхніх законних представників, сподвижників та членів їхніх сімей і наполегливо закликає всі держави запровадити право на співпрацю з міжнародними органами».

Парламентська асамблея Ради Європи закликає держави «утримуватися від будь-яких актів залякування та репресій проти правозахисників, зокрема від фізичних нападів, незаконних арештів і судових чи адміністративних переслідувань».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 14.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 6.
- Резолюція Ради з прав людини, березень 2016 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 31/32), ОР 5.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2017 р. (Документ ООН: A / RES / 72/247), ОР 8.
- Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи (2095), ОР 6.1

АНАЛІЗ

Цей стандарт поширюється не лише на ситуації, коли правозахисники співпрацюють з ООН, Радою Європи чи іншими міжнародними організаціями, а взагалі на всі ситуації, коли правозахисники стикаються з репресіями, пов'язаними з їхньою роботою. Це включає репресії, пов'язані з їхньою адвокаційною роботою з прав людини, а також за подання й отримання інформації про порушення прав людини.

Цей стандарт стосується всіх форм репресій, залякування, тиску, кампаній цькування та всіх негативних дій, спрямованих на навмисне заподіяння шкоди правозахисникам як державними, так і недержавними акторами.

КОНТЕКСТ

Зростання міжнародної видимості правозахисників давно є ключовим компонентом їхньої безпеки. На жаль, співпраця з міжнародними механізмами стала причиною для багатьох бояться залякування й репресій проти них, їхніх родичів та їхніх організацій.

Репресії загрожують здатності інституцій одержувати інформацію від жертв і свідків порушень прав людини. Представники громадянського суспільства, які співпрацюють з міжнародними механізмами, повинні користуватися найвищим рівнем захисту. У цьому сенсі Генеральний секретар Ради Європи запропонував у своєму річному звіті 2016 року створити механізм посилення захисту правозахисників від репресій, пов'язаних із їхньою взаємодією з Радою Європи.

Держави повинні утримуватися від будь-яких дій із залякування або репресій проти правозахисників та повинні сприяти створенню безпечного середовища, забезпечуючи право на співпрацю з міжнародними механізмами.

ПРИПИНИТИ НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ Й АРЕШТИ

«Ніхто не може бути підданий незаконному позбавленню волі, затриманню або засланню», як це викладено в Загальній декларації прав людини.

Держави мусять забезпечити, щоб ніхто не підлягав «затриманню та позбавленню волі без гарантій належного судочинства, що означає захист законом затриманої особи».

Правозахисники не повинні бути незаконно позбавлені волі або заарештовані за те, що вони «використовують свої права людини й основні свободи, такі як права на свободу вираження поглядів або на мирне зібрання та асоціації». Держави мають «вжити конкретних заходів для запобігання і припинення незаконного позбавлення волі й затримання правозахисників».

Джерела:

- Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року (A / RES / 3/217), стаття 9.
- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (окумент ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 10 (с).
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 8.

АНАЛІЗ

Незаконне позбавлення волі – це порушення права на свободу за межами національних законів та міжнародних стандартів. Цей принцип поширюється на всіх людей, у тому числі правозахисників, які більше піддаються таким методам через характер їхньої діяльності.

Робоча група ООН з незаконного позбавлення волі визначила тенденцію до появи держав, які свавільно позбавляють громадян волі за правозахисну діяльність. Група підкреслює, що «особливу увагу» треба приділяти там, де правозахисники є предметом такого переслідування. Крім того, коли влада затримує людей за «стандартними» кримінальними законами, але з іншої причини, що лежить в основі затримання, таке затримання вважається незаконним.

Правозахисники особливо уразливі до такої практики, причому влада в деяких випадках незаконно арештовує і затримує правозахисників, щоби не допустити їхньої участі в демонстраціях або зустрічах.

КОНТЕКСТ

Влада в деяких країнах використовує незаконне затримання – досудове й тюремне ув'язнення – як інструмент систематичного придушення правозахисників, журналістів та активістів. Ця практика порушує процесуальні права на справедливий судовий розгляд і основні права людини, такі як свобода слова, об'єднання та асоціацій. Це підкреслено в доповіді «Переломний момент в Азербайджані», підготовленої Фондом Домів Прав Людини.

Держави повинні переглянути чинні закони, а відтак створити та внести зміни до них, щоби мати повну й чітку правову базу щодо затримань та арештів, яка відповідає міжнародним стандартам. Необхідно ретельно стежити за виконанням цих норм для забезпечення ефективного захисту права на свободу.

ПРИЙМАТИ ОКРЕМІ ДУМКИ

Держави повинні забезпечити, щоб «окремі погляди могли виражатися мирно». У цьому контексті вони мають утримуватися від вжиття заходів, спрямованих на криміналізацію свободи вираження поглядів та обмеження покарань за наклеп, щоби «забезпечити пропорційність і відшкодування, відповідні заподіяній шкоді».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A/HRC/RES/22/6), ОР 11 та 11 (f).

АНАЛІЗ

Правозахисники повинні почуватися захищеними, в безпеці та спроможними мирно виражати свої погляди, без тиску, самоцензури або страху репресій. Це означає створення середовища, в якому може процвітати активне й сильне громадянське суспільство. Лідери мають уникати стигматизації людей з протилежними поглядами й запобігати нападам на правозахисників, які висловлюють різні думки, включаючи проведення відповідного розслідування таких дій проти них.

Прояв окремих поглядів може мати різні форми: шляхом мирних акцій протесту або через засоби масової інформації, під час публічних заходів чи через заклик до бойкотів, наприклад, під час виборчого процесу або референдуму. Держави повинні виконувати як негативні, так і позитивні зобов'язання, тобто - утримуватися від втручання у право висловлювати різні думки та вживати заходів для захисту вираження поглядів мирним шляхом.

КОНТЕКСТ

Існує тенденція, що держава намагається змусити мовчати правозахисників, які висловлюють різні думки, особливо критиків уряду й тих, хто розкриває випадки корупції або інформацію про порушення прав людини. Разом з тим, після багаторічного прогресу, держава нині приймають більш обмежувальне законодавство, яке передбачає кримінальну відповідальність за наклеп в Інтернеті та в режимі офлайн.

У випадку бойкоту виборів, криміналізації протилежних поглядів у цій сфері обмежує демократичний простір і зменшує можливості для політичної опозиції, як підкреслює Спеціальний доповідач ООН з прав людини в Білорусі.

Пам'ятаючи про значний негативний вплив заходів, що обмежують різні думки, Рада з прав людини намагається заохотити держави працювати над цим питанням. Вона підтримує такі кроки, як декриміналізація наклепів, що «захищає правозахисників від переслідування за мирну діяльність».

Правозахисники повинні мати можливість виконувати свою роботу, не боячись репресій за висловлення критичних точок зору.

ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВІЛЬНИЙ ДОСТУП ТА ВИБІР ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Держави повинні забезпечити правозахисникам «доступ і використання інформаційних технологій та засобів масової інформації на свій вибір, включаючи радіо, телебачення й Інтернет».

Цей підхід «має підтримуватися на національному рівні ... як невід’ємна частина здійснення основних прав на свободу думки та вираження поглядів». Держави повинні уникати перешкод для доступу людей до засобів масової інформації та їх використання.

Джерела:

• Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 7.

АНАЛІЗ

Будь-які невинуваті та зловмисні заходи, вжиті урядами для контролю й моніторингу онлайн-або офлайн-засобів масової інформації, такі як цензура в Інтернеті, є порушенням права на свободу вираження поглядів. Люди повинні мати доступ до інформаційних технологій і засобів масової інформації та використовувати їх на свій вибір. Вони не повинні стикатися із зовнішнім тиском або зловживанням державними органами влади.

Шляхом неправомірного обмеження доступу й використання інформаційних технологій держави перешкоджають здійсненню основних прав, включаючи свободу думки та вираження поглядів, право на життя й цілу низку економічних, соціальних та культурних прав, як це підкреслюється Спеціальним доповідачем ООН про свободу думки й вираження поглядів.

КОНТЕКСТ

У деяких країнах влада заблокувала незалежні засоби масової інформації, які критично ставляться до уряду та займаються питаннями, пов’язаними з правами людини. Вони також намагаються блокувати аккаунти в соціальних мережах незалежних ЗМІ, блогерів і правозахисників.

Використання офлайн-або онлайн-засобів масової інформації є важливим інструментом для правозахисників для підтримки їхньої роботи й участі в публічних обговореннях. Дії, що перешкоджають їм отримувати доступ до медіа й поширювати таким чином свої погляди, спрямовані на зменшення їхнього впливу та здатність звертатися до широкої громадськості.

Держави повинні усвідомити загальний вплив забезпечення доступу й використання засобів масової інформації за власним вибором та брати активну участь у сприянні цьому, в тому числі шляхом прийняття законодавчих норм, що забезпечують утримання від втручання.

СПРИЯТИ МИРНИМ ПРОТЕСТАМ

Держави мають забезпечити правозахисників «можливістю виконувати свою важливу роль у контексті мирних протестів». Для цього вони повинні сприяти мирним акціям протесту шляхом «надання протестувальникам доступу до публічного простору та їх захисту без дискримінації, в разі необхідності, від будь-яких загроз і переслідувань».

У цьому відношенні ніхто не повинен підлягати «надмірному чи невинуватому застосуванню сили, незаконному затриманню або арешту, тортурам чи іншим видам жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, примусовому зникненню, порушенням порядку кримінального та цивільного провадження або загрозам таких актів». У контексті мирних протестів держави повинні забезпечити «відповідальність за порушення прав людини і зловживання через судові й інші національні механізми та надавати жертвам «доступ до засобів правового захисту й відшкодування».

Законодавство, покликане гарантувати громадську безпеку та громадський порядок, не повинне використовуватися для «перешкоджання або обмеження здійснення будь-якого права людини, включаючи свободу вираження поглядів, об'єднань і мирних зібрань, які є важливими

для заохочення й захисту інших прав».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 4 та ОР 6.
- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2014 р. Про підтримку та захист прав людини в контексті мирних протестів (Документ ООН: A / HRC / RES / 25/38), ОР 4 та 19.

АНАЛІЗ

Держави повинні вживати всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб чиновники правоохоронних органів не використовували надмірну або непропорційну силу під час мирних акцій протесту. Держави мають утримуватися від необґрунтованих дій задля обмеження прав на протест, наприклад, через зловживання антитерористичними чи національними заходами безпеки. Навпаки, вони повинні полегшити доступ до публічного простору й забезпечити спокійне проведення акцій протесту, без надмірного використання насильства працівниками правоохоронних органів. Правові норми країн мають містити ефективні, чіткі та обґрунтовані положення щодо права протесту; обмеження повинні бути крайньою мірою. Право на протест полягає у визнанні й захисті прав, що включають свободу вираження поглядів і думок, асоціацій та мирних зібрань.

КОНТЕКСТ

Правозахисники відіграють провідну роль у забезпеченні того, щоб протест і критика виражалися мирним та конструктивним чином. Тим не менш, існує систематизована і сформована модель з боку влади, яка використовує придушення правозахисників та груп громадянського суспільства в періоди, коли суспільне залучення є найбільш необхідним, наприклад, на виборах.

«Держави криміналізують участь і організацію мирних зібрань під час виборів з метою санкціонування чи стримування тих, хто це робить або має намір зробити», – підкреслює Спеціальний доповідач ООН з питань зібрань та об'єднань.

БОРОТИСЯ З БЕЗКАРНІСТЮ, ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ПІДЗВІТНІСТЬ

Держави повинні «боротися з безкарністю шляхом розслідування й забезпечення відповідальності за всі напади та загрози з боку державних і недержавних суб'єктів проти будь-якої особи, групи або громадського об'єднання, що захищає права людини».

Для боротьби з безкарністю держави мають «забезпечити сприятливі умови для роботи правозахисників та ефективний захист від актів залякування й репресій проти них та проводити ефективні розслідування будь-яких подібних дій».

«Відповідальність за захист правозахисників покладається, перш за все, на державу, і в деяких випадках держави також можуть нести відповідальність за дії недержавних акторів». Боротьба з безкарністю буде ефективною лише тоді, коли «відповідальні за порушення та зловживання щодо правозахисників, у тому числі щодо їхніх законних представників, сподвижників і членів їхніх сімей, негайно притягуються до відповідальності через неупереджені розслідування».

Джерела:

- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2017 р. (Документ ООН: A / RES / 72/247), ОП 7.
- Резолюція Ради з прав людини, березень 2016 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 31/32), ОР 6.

- Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи від 28 січня 2016 р. (2095 р.), ОП 3 та 6.2.

АНАЛІЗ

Боротьба з безкарністю має важливе значення для безпеки правозахисників. Незалежно від характеру інциденту погрози й напади на правозахисників повинні бути належним чином розслідувані з однаковою ретельністю, незалежно від того, чи вони були вчинені державним чи недержавним актором. Винні особи повинні бути притягнуті до відповідальності.

Коли держави не проводять ефективного розслідування дій проти правозахисників, вчинених недержавними акторами, ця пасивність може сприйматися як терпимість до таких дій. Бездіяльність держав робить їх настільки ж відповідальними, як і тих, хто скоїв правопорушення.

Держави повинні забезпечити захист і гарантії правозахисникам та належним чином захищати жертв нападів під час судових процесів, наприклад, висловлюючи підтримку захисників та публічно засуджуючи напади.

Держави мають узгоджувати свою судову систему з міжнародними стандартами, щоб гарантувати відповідну юридичну базу. Вони повинні використовувати будь-які засоби для ефективної боротьби з безкарністю.

КОНТЕКСТ

Особливою проблемою є безкарність злочинів проти журналістів. Особиста небезпека журналіста й безкарність злочинів проти них спричиняють побоювання репресій і самоцензуру в усій громаді. Це послаблює демократію та позбавляє населення збалансованої інформації, яка необхідна людям для того, щоби робити вибір. У деяких країнах існують більші шанси опинитися у в'язниці за зайняття правозахисною діяльністю, ніж за вбивство журналіста. Коли держави не хочуть стримувати такі вбивства, безкарність провокує відсутність голосу вільної преси.

ПІДКРІПЛЮВАТИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ

Держави повинні «прийняти відповідні політики й закони», щоби притягати компанії до відповідальності за «погрози або напади на правозахисників». Недержавні суб'єкти, включаючи транснаціональні корпорації та інші підприємства, повинні «поважати, просувати і прагнути захищати права людини та основні свободи всіх осіб, у тому числі правозахисників».

Підприємства повинні «уникати, визначати, оцінювати й запобігати будь-яким несприятливим наслідкам впливу на права людини, пов'язаним із їх діяльністю, шляхом проведення масштабних консультацій з потенційно задіяними групами й іншими відповідними зацікавленими сторонами у спосіб, який відповідає Керівним Принципам Бізнесу та Прав Людини». Крім того вони мають «співпрацювати в контексті виправних заходів ... обмінюватися найкращими практиками та обговорювати ... як вони можуть впливати на несприятливі наслідки для прав людини».

Щоб захистити правозахисників від порушення прав людини з боку бізнесу, держави повинні «сприяти ефективній профілактиці, підзвітності, засобам захисту й відшкодуванню».

Джерела:

• Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2017 р. (Документ ООН: A / RES / 72/247), ОР 12.

• Резолюція Ради з прав людини, березень 2016 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 31/32) ОР 18 та 19.

АНАЛІЗ

Міжнародні органи закликають недержавних суб'єктів оцінювати вплив своєї діяльності на правозахисників, яких зачіпає їхня діяльність. Недержавні суб'єкти повинні утримуватися від участі в атаках, репресіях чи актах залякування правозахисників, у тому числі тих, хто реалізує свої права на свободу вираження поглядів, асоціацій, зборів і протестів проти бізнесу чи його інтересів.

Щоб уникнути таких ситуацій, недержавні суб'єкти, в тому числі підприємства, повинні брати участь у консультаціях та залучати правозахисників на ранніх стадіях. Ідеться про відкритий діалог для виявлення, оцінки й подолання порушень прав людини по відношенню до правозахисників, які можуть виникнути внаслідок їхньої діяльності та дій, як підкреслює Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників.

У цьому контексті держави повинні прийняти відповідне законодавство та брати участь на всіх етапах, щоб забезпечити виконання підприємствами своїх обов'язків щодо прав людини.

КОНТЕКСТ

Екологічні правозахисники часто вказують на незручну правду для держав та підприємств, і внаслідок цього вони можуть стикатися із загрозами насильства або іншими діями як державних, так і недержавних акторів. У деяких випадках їхні опоненти демонізують їх та називають «противниками розвитку» або «непатріотами». Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників закликав усіх суб'єктів «негайно й публічно запровадити підхід нульової толерантності до вбивств та насильницьких дій проти екологічних правозахисників і негайно започаткувати політику та механізми, щоб підтримувати й захищати їх».

Підприємства повинні брати участь у захисті правозахисників; вони мають відігравати активну роль у захисті та просуванні прав людини через надання їм публічної підтримки. Враховуючи, що їх мережа і вплив на світ можуть змінювати політику, вони не повинні нехтувати своєю спроможністю захищати правозахисників.

ЗАХИЩАТИ ЖІНОК-ПРАВЗАХИСНИЦЬ

«Репутація та підтримка діяльності правозахисників, у тому числі жінок-правозахисниць, є важливою умовою загальної реалізації прав людини». Держави повинні вжити «всіх заходів, необхідних для забезпечення їх захисту» й інтегрувати «гендерний аспект у свої зусилля, спрямовані на створення безпечного та сприятливого середовища для захисту прав людини». Держави повинні відігравати активну роль, включаючи «відповідні, ретельно відібрані та практичні кроки» для захисту жінок-правозахисниць.

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 12.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (жінки), грудень 2013 р. (Документ ООН: A / RES / 68/181), ОП 3 та 5.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 14.
- Резолюція ООН про ліквідацію дискримінації щодо жінок та дівчат, червень 2017 р. (Документ ООН: A / HRC / 35 / L.29).

АНАЛІЗ

Міжнародні органи закликають держави боротися з безкарністю за порушення прав жінок-правозахисниць і забезпечити участь жінок-правозахисниць у розробці ефективної політики та програм, пов'язаних із їх захистом. Резолюції також підкреслюють особливі види порушень, з якими стикаються жінки-правозахисниці, такі як гендерне насильство, зґвалтування й інші форми сексуального насильства, переслідування та словесні образи й напади на репутацію – в Інтернеті та в режимі офлайн.

Недостатньо, щоб держави закріпили гендерні питання у своїй правовій системі. Вони повинні йти далі, використовуючи всі необхідні й доступні засоби, щоб уважно стежити за здійсненням заходів щодо захисту прав жінок-правозахисниць.

КОНТЕКСТ

Жінки-правозахисниці борються з гендерною нерівністю та стереотипами, просувають сексуальні й репродуктивні права, сприяють розширенню можливостей та участі жінок у суспільстві. Вони «піддаються більшому ризику зіткнутися з певними формами насильства й іншими порушеннями, упередженнями, відчуженням, на відміну від їхніх колег-чоловіків», – зазначає Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників.

Визнання та включення жінок-правозахисниць відображається в системі ООН, де досягнуто значного прогресу у висвітленні утиску прав представниць цієї групи й захисті їхніх прав. Приймається все більше і більше резолюцій з урахуванням ситуації з правами людини жінок, що формує суттєвий комплекс стандартів, спрямованих на їх захист.

«Правозахисниці-жінки борються на двох рівнях: по-перше – як правозахисниці, а по-друге – як жінки. Існують подвійна дискримінація та подвійне насильство», – підкреслює жінка-правозахисниця Лара Агаронян, директорка жіночого ресурсного центру у Вірменії.

ЗАХИЩАТИ АДВОКАТІВ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Адвокати відіграють «важливу роль у відстоюванні прав людини» й повинні мати можливість «виконувати свої функції вільно, незалежно та без страху перед репресіями».

Щоб гарантувати незалежність адвокатів, держави повинні вживати «ефективних законодавчих, правоохоронних та інших відповідних заходів», які дозволять юристам належним чином виконувати свої професійні функції.

Держави мають прийняти внутрішнє законодавство, «щоб забезпечити незалежні й самоврядні професійні асоціації юристів та визнати важливу роль, яку відіграють адвокати в забезпеченні верховенства права й захисті прав людини».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, червень 2017 р. Про незалежність та неупередженість судової влади, присяжних і судових експертів та незалежність адвокатів (Документ ООН: А/НRC/RES/35/12) ОР, 1, 7 та 15.

АНАЛІЗ

Визначення «адвокат з прав людини» застосовується до будь-якого адвоката, що надає юридичну допомогу жертвам порушень прав людини, незалежно від членства у професійній асоціації.

Щоб забезпечити справедливий судовий розгляд, уряди мусять уникати втручання у права адвокатів представляти клієнтів за їхнім вибором та працювати над питаннями, які вони обирають. А також повинні гарантувати, що правозахисники мають однаковий рівень доступу й можливість спілкуватися конфіденційно зі своїми клієнтами, як будь-які інші юристи.

Необхідно поважати незалежність професійних організацій юристів, а припинення статусу адвоката має бути лише адміністративним заходом, спрямованим на забезпечення професійних та етичних стандартів професії, а не покаранням, яке видає влада. Держави повинні утримуватися від втручання в діяльність професійних організацій адвокатів.

КОНТЕКСТ

Негативна тенденція збільшення ризиків та погроз юристам з прав людини задокументована доповіддю «Адвокати з прав людини в небезпеці», підготовленою Домами Прав Людини та Фондом Домів Прав Людини. Ця тенденція має серйозні наслідки. Правозахисники не можуть працювати безпечно й ефективно, а їхні клієнти не можуть реалізувати своє право на правовий захист.

Лідери всіх галузей суспільства повинні публічно визнати важливу та легітимну роль адвокатів у галузі прав людини в питаннях просування прав людини, демократії й верховенства права та уникати стигматизації адвокатів з прав людини. Держави мають уживати додаткових заходів для забезпечення захисту адвокатів і суддів, які піддаються більшій небезпеці через свою подвійну роль: як професіонали у сфері права, так і правозахисники.

Важливо захистити адвокатів та їхню незалежність у реалізації прав людини.

ЗАХИЩАТИ ПРАВЗАХИСНИКІВ МЕНШИН

Правозахисники, які працюють над питаннями, що зачіпають меншини, відіграють важливу роль. «Особи й асоціації, які захищають права осіб, що належать до меншин або розділяють вірування та погляди меншин», не повинні стикатися зі «стигматизацією й дискримінацією».

Держави мають «гарантувати, що законодавство, політика та практика не перешкоджають здійсненню такими особами своїх прав людини чи діяльності громадянського суспільства в захисті їхніх прав».

Джерела:

- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161), ОР 15.
- Резолюція Ради з прав людини про простір громадянського суспільства, липень 2016 р. (Документ ООН: A/HRC/RES/32/31), ОП 5.

АНАЛІЗ

Деякі активісти стикаються з більшими й доволі специфічними ризиками, на відміну від інших, у тому числі захисники, що займаються питаннями соціальних та культурних норм, не відповідають стереотипам чи запропонованим ролям або зачіпають владні структури в суспільстві. Зокрема, йдеться про правозахисників осіб, які

належать до сексуальних меншин, і правозахисників, що працюють з правами меншин та корінних народів. Ці правозахисники часто стигматизовані й піддаються погрозам і нападам з боку членів суспільства через те, ким вони є чи що вони роблять, підкреслює Спеціальний доповідач ООН з прав людини.

Захисники меншин потребують особливого та посиленого захисту від порушень і дискримінації. Держави повинні висловлювати громадську підтримку та впевнено сприяти відмові від таких насильницьких дій проти них. Безкарність для осіб, що вчиняють такі злочини, є «прихованим способом легітимізації насильства проти них», і «захист цих груп буде ефективним лише за умови цілісного та комплексного підходу до таких ситуацій», – зазначає Спеціальний доповідач з питань правозахисників.

КОНТЕКСТ

Незважаючи на жорсткий контекст, у якому вони працюють, захисники меншин досягають успіхів у висвітленні становища осіб, що належать до меншин, і привертають до цього увагу міжнародної спільноти.

Захисники, які просувають права лесбійок, геїв, бісексуалів, транссексуалів

та інтерсексуалів (LGBTI), об'єднуються й мобілізуються в усьому світі, і в результаті їхніх адвокаційних заходів удалося змінити громадську думку. Тим не менше, такі правозахисники стикаються з численними спробами гомофобного шантажу, вимагання й наклепницьких кампаній, особливо в Інтернеті та в соціальних мережах. Їм також доводиться стикатися з тиском, який чинять ті чи інші релігійні групи, що характеризують таких правозахисників як «загрозу традиційним цінностям і людей, що сприяють аморальним та занепадницьким західним цінностям», – підкреслив Спеціальний доповідач з питань правозахисників.

Правозахисники та активісти, які працюють з правами шукачів притулку, також стикаються з погрозами – їм особисто і їхнім сім'ям – через посилення політизації та криміналізації своєї роботи.

Держави повинні вжити цілеспрямованих і обміркованих заходів для захисту правозахисників меншин та створити безпечні умови для їхньої діяльності.

ЗАХИЩАТИ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

Окрім того, щоб захищати правозахисників, держави мають «утриматися від будь-яких форм залякування чи репресій по відношенню до ... членів їхніх сімей та однодумців і забезпечити належний захист від подібних дій». Необхідно засуджувати подібні акти публічно й забезпечити, щоби членам сімей «не перешкождали користуватися загальними правами людини».

Як державні, так і недержавні актори, відповідальні за порушення та зловживання по відношенню до законних представників, сподвижників і членів їхніх сімей, повинні бути «негайно притягнуті до відповідальності через неупереджене розслідування».

Джерела:

- Резолюція Ради з прав людини, квітень 2013 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 22/6), ОР 14.
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, грудень 2015 р. (Документ ООН: A / RES / 70/161) ОР 5 та 9 (b).
- Резолюція Ради з прав людини, березень 2016 р. (Документ ООН: A / HRC / RES / 31/32) ОР 6.

АНАЛІЗ

Члени сімей справедливо користуються стандартами та захистом, встановленими для правозахисників, оскільки вони стикаються з такими самими ризиками через приналежність до родичів чи друзів тих, хто здійснює правозахисну діяльність.

Держави зобов'язані поважати, захищати й виконувати права людини всіх членів сім'ї правозахисника. У цьому контексті сім'ю слід розуміти в широкому значенні, включаючи чоловіка/дружину чи партнера/партнерку, дітей будь-якого віку та батьків правозахисника, але не обмежуючись ними.

Насильство або залякування членів сімей правозахисників часто є актом помсти. Реальна ж мета – правозахисник і його діяльність. Орієнтація на членів родини є способом тиску на правозахисників, щоби змусити їх припинити свою діяльність або висловлювання критики.

КОНТЕКСТ

Члени сімей правозахисників усе більше піддаються тиску в репресивних державах. У деяких країнах сім'ї правозахисників піддаються адміністративно-правовим переслідуванням. Такі дії включають у себе накладання арешту на їхні активи та блокування банківських рахунків, заборону на подорожі, великі податкові штрафи, загрози щодо їхньої роботи або джерел існування й навіть тюремне ув'язнення.

Коли державні органи безпосередньо втручаються в конфіденційність правозахисників, це також є розповсюдженим тягарем та обмеженням для членів їхніх сімей. Крім того, у випадках, коли правозахисники змушені втікати від небезпеки зі своїми сім'ями, члени їхніх сімей стикаються з обмеженням своїх невід'ємних прав, наприклад, діти не можуть регулярно відвідувати школу.

Міжнародні організації розуміють, з якою небезпекою стикаються правозахисники та які побічні ефекти це може мати для членів їхніх сімей, тому їх охорона була суттєво посилена останніми роками.

Держави повинні прийняти адекватну правову базу для захисту членів сімей правозахисників та уважно стежити за її виконанням.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В РЕЗОЛЮЦІЯХ

РОЗПОДІЛ ГОЛОСІВ

Резолюція HRC 22/6

Квітень 2013 р.

Співавтори: 102
Прийняття консенсусом

Резолюція 70/161 Генеральної Асамблеї ООН

Грудень 2015 року

Співавтори: 73
Так: 127
Ні: 14
Не голосували: 11
Утримались: 41

Резолюція HRC 31/32

Березень 2016 р.

Співавтори: 61
Так: 33
Ні: 6
Утримались: 8

РОЗПОДІЛ ПО ДЕРЖАВАХ

Цей розподіл показує, як проголосувала кожна країна, зліва направо; Квітень 2013 року; Грудень 2015 року; Березень 2016 року; Червень 2017 року; Грудень 2018 року.

У країнах, виділених жирним шрифтом, Фонд Домів Прав Людини та Доми Прав Людини є активними.

- Співавтор
- Так чи консенсус
- Ні
- Не голосував
- Утримався
- Не є членом Ради з прав людини під час голосування

Афганістан	■ ■ ■ ■ ■	Чад	■ ■ ■ ■ ■	Греція	■ ■ ■ ■ ■
Албанія	■ ■ ■ ■ ■	Чилі	■ ■ ■ ■ ■	Гренада	■ ■ ■ ■ ■
Алжир	■ ■ ■ ■ ■	Китай	■ ■ ■ ■ ■	Гватемала	■ ■ ■ ■ ■
Андорра	■ ■ ■ ■ ■	Колумбія	■ ■ ■ ■ ■	Гвінея	■ ■ ■ ■ ■
Ангола	■ ■ ■ ■ ■	Коморські острови	■ ■ ■ ■ ■	Гвінея-Бісау	■ ■ ■ ■ ■
Антигуа і Барбуда	■ ■ ■ ■ ■	Конго	■ ■ ■ ■ ■	Гайана	■ ■ ■ ■ ■
Аргентина	■ ■ ■ ■ ■	Коста-Ріка	■ ■ ■ ■ ■	Гаїті	■ ■ ■ ■ ■
Вірменія	■ ■ ■ ■ ■	Кот-д'Івуар	■ ■ ■ ■ ■	Гондурас	■ ■ ■ ■ ■
Австралія	■ ■ ■ ■ ■	Хорватія	■ ■ ■ ■ ■	Угорщина	■ ■ ■ ■ ■
Австрія	■ ■ ■ ■ ■	Кіпр	■ ■ ■ ■ ■	Ісландія	■ ■ ■ ■ ■
Азербайджан	■ ■ ■ ■ ■	Куба	■ ■ ■ ■ ■	Індія	■ ■ ■ ■ ■
Багамські острови	■ ■ ■ ■ ■	Чехія	■ ■ ■ ■ ■	Індонезія	■ ■ ■ ■ ■
Бахрейн	■ ■ ■ ■ ■	Джибуті	■ ■ ■ ■ ■	Іран	■ ■ ■ ■ ■
Бангладеш	■ ■ ■ ■ ■	Данія	■ ■ ■ ■ ■	Ірак	■ ■ ■ ■ ■
Барбадос	■ ■ ■ ■ ■	Домініка	■ ■ ■ ■ ■	Ірландія	■ ■ ■ ■ ■
Білорусь	■ ■ ■ ■ ■	Домініканська Республіка	■ ■ ■ ■ ■	Ізраїль	■ ■ ■ ■ ■
Бельгія	■ ■ ■ ■ ■	ДР Конго	■ ■ ■ ■ ■	Італія	■ ■ ■ ■ ■
Беліз	■ ■ ■ ■ ■	Східний Тимор	■ ■ ■ ■ ■	Ямайка	■ ■ ■ ■ ■
Бенін	■ ■ ■ ■ ■	Еквадор	■ ■ ■ ■ ■	Японія	■ ■ ■ ■ ■
Бутан	■ ■ ■ ■ ■	Єгипет	■ ■ ■ ■ ■	Йорданія	■ ■ ■ ■ ■
Болівія	■ ■ ■ ■ ■	Сальвадор	■ ■ ■ ■ ■	Казахстан	■ ■ ■ ■ ■
Боснія і Герцеговина	■ ■ ■ ■ ■	Екваторіальна Гвінея	■ ■ ■ ■ ■	Кенія	■ ■ ■ ■ ■
Ботсвана	■ ■ ■ ■ ■	Еритрея	■ ■ ■ ■ ■	Кірібаті	■ ■ ■ ■ ■
Бразилія	■ ■ ■ ■ ■	Естонія	■ ■ ■ ■ ■	Кувейт	■ ■ ■ ■ ■
Бруней	■ ■ ■ ■ ■	Ефіопія	■ ■ ■ ■ ■	Киргизстан	■ ■ ■ ■ ■
Болгарія	■ ■ ■ ■ ■	Фіджі	■ ■ ■ ■ ■	Лаос	■ ■ ■ ■ ■
Буркіна-Фасо	■ ■ ■ ■ ■	Фінляндія	■ ■ ■ ■ ■	Латвія	■ ■ ■ ■ ■
Бурунді	■ ■ ■ ■ ■	Франція	■ ■ ■ ■ ■	Ліван	■ ■ ■ ■ ■
Камбоджа	■ ■ ■ ■ ■	Габон	■ ■ ■ ■ ■	Лесото	■ ■ ■ ■ ■
Камерун	■ ■ ■ ■ ■	Гамбія	■ ■ ■ ■ ■	Ліберія	■ ■ ■ ■ ■
Канада	■ ■ ■ ■ ■	Грузія	■ ■ ■ ■ ■	Лівія	■ ■ ■ ■ ■
Кабо Верде	■ ■ ■ ■ ■	Німеччина	■ ■ ■ ■ ■	Ліхтенштейн	■ ■ ■ ■ ■
Центр.Афр. Республіка	■ ■ ■ ■ ■	Гана	■ ■ ■ ■ ■	Литва	■ ■ ■ ■ ■

Резолюція HRC 35/12

Червень 2017 р.

Співавтори: 42
Прийнято консенсусом

Резолюція 35/12 Генеральної Асамблеї ООН

Грудень 2017 р.

Співавтори: 76
Прийнято консенсусом

Люксембург	■ ■ ■ ■ ■	Панама	■ ■ ■ ■ ■	Свазіленд	■ ■ ■ ■ ■
Мадагаскар	■ ■ ■ ■ ■	Парагвай	■ ■ ■ ■ ■	Швеція	■ ■ ■ ■ ■
Малаві	■ ■ ■ ■ ■	Перу	■ ■ ■ ■ ■	Швейцарія	■ ■ ■ ■ ■
Малайзія	■ ■ ■ ■ ■	Філіппіни	■ ■ ■ ■ ■	Судан	■ ■ ■ ■ ■
Мальдіви	■ ■ ■ ■ ■	Польща	■ ■ ■ ■ ■	Сирія	■ ■ ■ ■ ■
Малі	■ ■ ■ ■ ■	Португалія	■ ■ ■ ■ ■	Македонія	■ ■ ■ ■ ■
Мальта	■ ■ ■ ■ ■	Катар	■ ■ ■ ■ ■	Таджикистан	■ ■ ■ ■ ■
Маршаллові острови	■ ■ ■ ■ ■	Румунія	■ ■ ■ ■ ■	Танзанія	■ ■ ■ ■ ■
Мавританія	■ ■ ■ ■ ■	Російська Федерація	■ ■ ■ ■ ■	Тайланд	■ ■ ■ ■ ■
Маврикій	■ ■ ■ ■ ■	Руанда	■ ■ ■ ■ ■	Того	■ ■ ■ ■ ■
Мексика	■ ■ ■ ■ ■	Сент-Кітс і Невіс	■ ■ ■ ■ ■	Тонга	■ ■ ■ ■ ■
Мікронезія	■ ■ ■ ■ ■	Сент-Люсія	■ ■ ■ ■ ■	Тринідад і Тобаго	■ ■ ■ ■ ■
Молдова	■ ■ ■ ■ ■	Сент-Вінсент і Гренадини	■ ■ ■ ■ ■	Туніс	■ ■ ■ ■ ■
Монако	■ ■ ■ ■ ■	Самоа	■ ■ ■ ■ ■	Туреччина	■ ■ ■ ■ ■
Монголія	■ ■ ■ ■ ■	Сан-Марино	■ ■ ■ ■ ■	Туркменістан	■ ■ ■ ■ ■
Чорногорія	■ ■ ■ ■ ■	Сан-Томе і Принсіпі	■ ■ ■ ■ ■	Тувалу	■ ■ ■ ■ ■
Марокко	■ ■ ■ ■ ■	Саудівська Аравія	■ ■ ■ ■ ■	Уганда	■ ■ ■ ■ ■
Мозамбік	■ ■ ■ ■ ■	Сенегал	■ ■ ■ ■ ■	Україна	■ ■ ■ ■ ■
М'янма	■ ■ ■ ■ ■	Сербія	■ ■ ■ ■ ■	Об'єднані Арабські Емірати	■ ■ ■ ■ ■
Намібія	■ ■ ■ ■ ■	Сейшельські острови	■ ■ ■ ■ ■	Об'єднане Королівство	■ ■ ■ ■ ■
Науру	■ ■ ■ ■ ■	Сьєрра-Леоне	■ ■ ■ ■ ■	Сполучені Штати Америки	■ ■ ■ ■ ■
Непал	■ ■ ■ ■ ■	Сінгапур	■ ■ ■ ■ ■	Уругвай	■ ■ ■ ■ ■
Нідерланди	■ ■ ■ ■ ■	Словаччина	■ ■ ■ ■ ■	Узбекистан	■ ■ ■ ■ ■
Нова Зеландія	■ ■ ■ ■ ■	Словенія	■ ■ ■ ■ ■	Вануату	■ ■ ■ ■ ■
Нікарагуа	■ ■ ■ ■ ■	Соломонові острови	■ ■ ■ ■ ■	Венесуела	■ ■ ■ ■ ■
Нігер	■ ■ ■ ■ ■	Сомалі	■ ■ ■ ■ ■	В'єтнам	■ ■ ■ ■ ■
Нігерія	■ ■ ■ ■ ■	Південна Африка	■ ■ ■ ■ ■	Ємен	■ ■ ■ ■ ■
Північна Корея	■ ■ ■ ■ ■	Південна Корея	■ ■ ■ ■ ■	Замбія	■ ■ ■ ■ ■
Норвегія	■ ■ ■ ■ ■	Південний Судан	■ ■ ■ ■ ■	Зімбабве	■ ■ ■ ■ ■
Оман	■ ■ ■ ■ ■	Іспанія	■ ■ ■ ■ ■		
Пакистан	■ ■ ■ ■ ■	Шрі-Ланка	■ ■ ■ ■ ■		
Папуа-Нова Гвінея	■ ■ ■ ■ ■	Держава Палестини	■ ■ ■ ■ ■		
Палау	■ ■ ■ ■ ■	Сурінам	■ ■ ■ ■ ■		

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗА 20 РОКІВ

● Право бути правозахисником

1998

Організація Об'єднаних Націй приймає Декларацію про правозахисників..

2008

Рада Європи приймає Декларацію про правозахисників.

● Публічно підтримувати правозахисників

2011

Після реформи Комісії з прав людини ООН та створення Ради з прав людини у 2006 році перша тематична резолюція про правозахисників була прийнята Радою з прав людини ООН у 2011 році шляхом консенсусу.

Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників Маргарет Секакгія представляє свою доповідь щодо Вірменії.

- Не криміналізувати захист прав людини
- Припинити обмеження щодо фінансування НУО
- Уникати реєстраційних і юридичних обмежень
- Приймати окремі думки
- Забезпечити вільний доступ та вибір засобів масової інформації
- Припинити всі форми репресій
- Захищати жінок-правозахисниць
- Поважати незалежність НУО

2013

Фонд Домів Прав Людини підтримує резолюції зі стандартами, прийнятими на Раді з прав людини ООН.

Ганна Добровольська (Молодіжний правозахисний рух, Дім Прав Людини Воронежа) виступає в Раді з прав людини з приводу необхідності захисту правозахисників.

● Сприяти мирним протестам

● Припинити незаконні затримання й арешти

● Захищати захисників меншин

● Захистити членів сімей правозахисників

● Боротися з безкарністю, забезпечувати підзвітність

● Підкріплювати відповідальність бізнесу

● Захищати адвокатів з прав людини

2014

Фонд Домів Прав Людини розпочинає кампанію, яка ілюструє міжнародні стандарти, з метою підвищення обізнаності про резолюції щодо правозахисників.

Фонд Домів Прав Людини створює фотовиставку жінок-правозахисниць із різних Домів Прав Людини. Фото: портрет Лели Цискаришвілі (Дім Прав Людини, Тбілісі), світлина Даро Сулакаурі.

2015

Міжнародна спільнота підтримує заклик до захисту правозахисників, особливо жінок-правозахисниць. Китай, Росія та інші держави проголосували проти нової резолюції.

Лара Агаронян (Жіночий ресурсний центр Вірменії, Дім Прав Людини, Єреван) виступає разом з Фондом Домів Прав Людини за нову резолюцію на Генеральній Асамблеї ООН, фото Флоріана Ірмінгера.

2016

Генеральна Асамблея ООН організує перший високорівневий захід з прав людини.

Мілан Антонієвич (YUCOM, Дім Прав Людини в Белграді) розповідає про правозахисників на Генеральній Асамблеї ООН, разом із Весною Пусіч.

2017

20-річчя декларації підкреслює важливу роль правозахисників, створення передумов для просування нового позитивного нарративу про правозахисників.

Фонд Домів Прав Людини закликає прийняти резолюцію, щоб відзначити правозахисників напередодні 20-ї річниці Декларації.

Фонд Домів Прав Людини організує перший брифінг для правозахисників просто неба для Комітету Міністрів Ради Європи.

Данута Прьявара (Гельсінська фундація з прав людини) розповідає про роботу правозахисників під час відкриття Ради ООН з прав людини.

Тетяна Печончик (Інформаційний центр з прав людини, Дім Прав Людини, Крим) виступає разом із Фондом Домів Прав Людини за нову резолюцію Генеральної Асамблеї ООН.

Спеціальний доповідач ООН з питань правозахисників Мішель Форст представляє свою доповідь про Угорщину.

Слова подяки

Ми щиро дякуємо Фонду Домів прав людини та усім хто нас підтримує.
Зокрема, дякуємо МЗС Норвегії та МЗС Швейцарії, завдяки щедрим
внескам яких ця публікація стала можливою.

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department for Foreign Affairs FDFA

Брошура «Права правозахисників» спрямована на промоцію та формування розуміння міжнародних стандартів, що захищають і підтримують правозахисників.

Це інструмент для правозахисників, який забезпечує чітке, доступне та сфокусоване розуміння стандартів і контексту, який їх оточує.

Правозахисники можуть використовувати його для розповсюдження стандартів на національному рівні, взаємодії з органами влади й забезпечення їхньої відповідальності за зобов'язаннями, які вони беруть на міжнародному рівні, та ініціювання розмови на національному рівні про важливість правозахисників і їхньої роботи.

Брошура розділена на 16 стандартів, сформульованих на основі змісту знакових резолюцій, пов'язаних із правозахисниками та їхньою роботою. Вона окреслює основні моменти кожного стандарту, як це викладено в резолюціях.

Фонд Домів Прав Людини
Орг. номер. 976 055 365

Осло (штаб-квартира)
Кіркегата, 5
0153, Осло, Норвегія
hrh@humanrightshouse.org

Женева
Rue de Varembé 1, PO Box 35
1211 Женева 20, Швейцарія
geneva@humanrightshouse.org

humanrightshouse.org